

УДК 582.4+581.9(477)

Яворська О.Г.

АДВЕНТИВНІ ВИДИ РОДИНИ POACEAE З ГРУПИ ЗАЛІЗНИЧНИХ РОСЛИН ТЕРИТОРІЇ КІЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ АГЛОМЕРАЦІЇ

Наводиться інформація про зростання на території Київської міської агломерації (КМА) 27 адVENTивних видів родини Poaceae з групи залізничних рослин. Вказується час занесення не аборигенних рослин, місцезростання та характер поширення на території КМА, ступінь натурализації та первинні ареали, для переважної більшості видів також подаються відомості щодо їх сучасного поширення на території України, а деяких і місцезнаходження в межах вторинного ареалу.

Ключові слова: адVENTивні види родини Poaceae, Київська міська агломерація

Питання шляхів та способів проникнення адVENTивних рослин на сьогодні привертають увагу багатьох дослідників, оскільки вони пов'язані з процесом формування синантропних флор. Результати подібних досліджень також мають велике господарське значення у зв'язку з проблемою фітоінвазій, проникненням бур'янів, карантинних, отруйних, токсично та алергенно небезпечних рослин. Особливої актуальності питання способів проникнення адVENTивних рослин набувають за умов значної антропогенної трансформації флори урбанізованих територій, прикладом якою є столична Київська агломерація. Суттєво змінилася ситуація в процесах проникнення адVENTивних рослин у ХХ ст. з розвитком транспорту, що дало змогу багатьом видам заноситися за короткі проміжки часу з віддалених регіонів та створювати, так звані "форпости" закріплення, у порушеніх місцезростаннях. Згідно поведеного аналізу, у ХХ столітті поповнення складу адVENTивних рослин відбувається переважно за рахунок випадково занесених рослин на територію КМА (57% від загальної кількості рослин занесених у ХХ ст. та 62% у групі еукенофітів-С), причому різний ступінь активності процесу міграції неаборигенних видів обумовлений самими темпами урбанізації досліджуваної території. Як показали спостереження, занесення ксенофітів на територію КМА відбувається переважно за рахунок транспорту, причому більша частина видів потрапляє за допомогою залізничного виду транспорту. В цілому на залізничних шляхах і прилеглих до них територіях було відмічено 67% адVENTивних рослин від загальної кількості еукенофітів. Причому 58 видів були відмічені лише на залізницях і не зустрічалися в інших типах порушених місцезростань.

***Aegilops cylindrica* Host**

Syn. Triticum cylindricum (Host) Ces.

еукенофіт-С Eph EMed гемікосмополіт

Природне поширення даного виду включає територію Середньої та Південної Європи, Малої та Середньої Азії, південь Росії, Кавказ, а вторинний - і Північну Америку [Флора СССР, 1934 – 1964; Muhlenbach, 1979]. Як занесений, відомий також з території Калінінградської обл. (заноситься з зерном, виявлений на

залізничних шляхах сполучення; проявляє здатність до розмноження насінням), Удмуртії (на залізничних шляхах сполучення, ефемерофіт), у Литві та в Польщі [Rostanski, Sowa, 1986-1987; цит. за Гуджинськас, 1991; Мотекайтіте, 1985; Туганаев, Пузирев, 1988]. На території України зростає у Криму та південній частині Степу. У північній частині Степу, Карпатах та в Лісостепу відомі лише поодинокі, ізольовані місцезнаходження [Прокудин, Вовк, Петрова, 1977], у яких вид вважається занесеним [Цвєлев, 1976]. На території Середнього Придніпров'я відомі знахідки з м. Біла Церква, а також біля дороги у м. Каневі та на околицях Канівського заповідника у с. Пекарі, Черкаської обл., де рослини добре росли та плодоносили [Гродзінський, 1929; Бортняк, Ванжа, Войтюк, 1990]. У Національному Гербарії Інституту ботаніки зберігаються збори даного виду К.С. Янковського від 1929 р. (KW) - залізничні шляхи сполучення біля м. Вінниця. На території КМА неодноразово збирався в останній час С.Л. Мосякіним: по шляхах перевезення зерна: уздовж залізничного полотна біля ст. Петрівка (у великій кількості 25.05.89 р., 05.06.89 р.), вантажної ст. Київ-Товарний, уздовж колій, 50-60 рослин 30.05.89 р.), у 1990 р. на території Київського річкового порту, у місцях переробки і зберігання зерна: біля елеваторів на Подолі (1990 р.), відмічений також у Дніпровській зоні. Таким чином, даний вид здатен заноситися антропохорно і зростати вздовж шляхів сполучення у північних регіонах, навіть створюючи невеликі колонії, але на території Київської міської агломерації *A. cylindrica* не натуралізується і на наступний сезон у місцях поопереднього зростання не відмічається.

Agropyron cristatum (L.) P.Beauv. s. str.

еукенофіт-С Eph CAs космополіт

С.Л. Мосякіним була виявлена одна дернина даного виду на залізничному полотні з пісковим ґрунтом залізничної станції Київ-Товарний 30.05.1989 р. На території України зустрічається лише як дуже рідкісна адвентивна рослина. Відомо, що на початку ХХ ст. даний вид, за даними П.Ф. Оксюка, зростав "в садибі сільської господарської досвідної станції коло с. Федорівки. 12.VII. 1923 ... На радомиській с.-г. досвідній станції вона (рослина) сіялася в школі і відтіля поширилася по всій садибі станції." [Оксюк, 1924].

Alopecurus myosuroides Huds.

Syn. *A. agrestis* L.

еукенофіт-С Eph Med- космополіт

Археофіт території України, В.В. Монтрезор у своїй праці даний вид для Київщини не наводить, О.С. Рогович вказує лише для більш південніших (степових) регіонів [Протопопова, 1991; Рогович, 1869; Монтрезор, 1886-1891]. Як занесений залізничним транспортом, даний вид відомий з території Росії, Литви, Білорусії [Гуджинськас, 1991; Мотекайтіте, 1985; Вынаев, Третьяков, 1979; Туганаев, Пузирев, 1988; Игнатов, Макаров, Чичев, 1990]. На території Києва відомий з недавнього часу - по знахідках С.Л. Мосякіна на залізничному полотні біля станцій Київ-Товарний (Дарниця) та Київ-Петрівка (Поділ), де, як і в інших регіонах його

АДВЕНТИВНІ ВИДИ РОДИНИ РОАСЕАЕ З ГРУПИ ЗАЛІЗНИЧНИХ...

недавньої появи, є ефемерофітом і з'являється лише в результаті регулярного занесення насіння.

Anisantha sterilis (L.) Nevski

Syn. Bromus sterilis L.

екенофіт-В Eph Med- гемікосмополіт

Росте на засмічених місцях, у садах, парках, біля доріг. Полюбляє легкі піщані ґрунти. Зустрічається на пагорбах і схилах з щебнистими ґрунтами на Півдні Криму, зрідка на крайньому Південному Степу, також відомі поодинокі місцезнаходження на заході України (матеріали KW). Даний вид приводився вперше для території Київщини М.М. Бортняком - "була знайдена 3. VIII 1977 р. між залізничними коліями на ст. Миронівка Миронівського р-ну, 3. VI 1979 р. на території Києва поблизу Інституту кібернетики АН УРСР за шосейною дорогою Київ-Одеса" [Бортняк, 1981]. Нові місцезростання пов'язані із залізницями : біля північно-західного краю платформи Петрівка, 25-30 рослин, 16.05.1989 р., 25.05.1989 р., узковаж залізниці на північ від ст. Київ-Дніпровський, поодинокі рослини, 26.05.1989 р., невелика колонія відмічена біля залізничного полотна поряд з Київським комбікормовим заводом у 1990 р., згодом приводиться для залізничної ст. Київ-Товарний, Дарницького залізничного вузла та інших місць [Мосякін, 1991b].

Beckmannia syzigachne (Steud.) Fernald

екенофіт-С Eph NAm голарктичний

Приводиться С.Л. Мосякіним для залізничної станції Дарниця [Мосякін, 1996].

Botriochloa ischaemum (L.) Keng

Syn. Andropogon ischaemum L.

Можливо апофіт. Відмічався у 70-х роках ХХ ст. М.М.

Бортняком на околицях м. Вишгорода - "за останні роки в околицях м. Вишгорода, на крутах біля Дніпра поширилися такі степові рослини як Botriochloa ischaemum (L.) Keng" [Бортняк, 1975]. М.М. Бортняк зазначає, що цей вид поширився останнім часом, оскільки, його не відмічав Д.К. Зеров, який досить детально описав рослинність цих круч на початку 60-х років [Зеров, 1963]. Останнім часом поодиноко проникає на Полісся [Определитель высших растений Украины, 1987; Прокудин та інші, 1977]. С.Л. Мосякін знайшов цей вид на залізодорожному полотні станції Дарниця (матеріали KW).

Bromus japonicus Thunb.

екенофіт Еро Med космополіт

За даними О.С. Роговича - звичайна рослина Київщини [Рогович, 1869]. Євразійський степовий вид середземноморського походження. На сьогодні на території дослідження зустрічається спорадично. З часів першої світової війни вид неодноразово збирався на залізницях [Назаров, 1927], де він зустрічається і посьогодні.

Bromus squarrosus L.

кенофіт Еро Med- гемікосмополіт

На території Східної Європи з початку ХХ століття поширювався на залізничних екотопах. У Києві відомий з повоєнного часу. Так, згідно даних А.І. Малюшицької, зростав на залізничному насипі біля Байкового кладовища [Малюшицька, 1949].

Cenchrus longispinus (Hack.) Fernald

Syn. *C. pauciflorus* auct. non Benth.; *C. tribuloides* L.

екуенофіт-С Еро NAm космополіт

Карантинний бур'ян. В помірній зоні Північної та Південної Америки росте на прибережних морських пісках. Псамофіт, поширений на півдні країни, значно рідше трапляється у Лісостепу. Вперше на території України знайдений у 1950 р., у Скадовському районі, Херсонської області, виявлений на полях колгоспу 1 травня в окол. с. Промінь, а через рік, 01.06.1991 р. - у тому ж селі, на виноградниках, збори Г. Білик (за матеріалами KW) [Ларіонов, 1951]. Невдовзі вид поширився не лише в інші райони цієї ж області (етикуетки зборів 1987, 1990 рр. пістріють словами "обильно", також займає "половые участки вдоль набережной" - м. Скадовськ, 1991 р., за матеріалами KW), але й в 1970 р. з'явився на околицях м.Дніпропетровська, 90-х роках - Одеській області, в м. Миколаєві та поширився у північніші райони Правобережжя та Лівобережжя України [Тохтар, Бурда, 1992]. Також майже одночасно був виявлений на Донбасі (у 1990 р. в Луганській і Донецькій областях) та Криму (1991 р., на залізниці), Молдавії (приурочений до залізничних шляхів сполучення) [Тохтар, Петрик, 1993]. Перші публікації щодо знаходження ценхруса на території КМА датуються 1986 роком - залізнична станція Київ-Московський, біля залізничних шляхів сполучення, 25.09.1986 р., збори С.Л. Мосякіна. В наступні роки С.Л. Мосякіним вже збирався і на залізничних станціях Київ-Петрівка, 24.10.1987 р., 07.08.1987 р., 14.07.1989 р.; Річковому порті м. Києва, участок розгрузки - 25.08.1988 р., 18.07.1989 р.; Київ-Дніпровський - 02.09.1988 р., 26.06.1989 р.; піски Дніпра на північ від Оболоні, на рудеральних місцезростаннях біля просп. Корнійчука, 30.08.1988 р.; біля залізничної ст. "Зеніт", 06.09.88 р.; залізничній ст. Дарниця, 27.08.1989 р.; с. Бортничі, біля стоянки автотех обслуговування, 26.08.1988 р.; Поділ, елеватор № 1, 08.10.1990 р. (за матеріалами KW). Вид не лише стрімко поширився на території міста, але й закріпився, про що свідчать повторні знахідки ценхруса у 90-х роках в Дарниці (14.08.1991 р.), на Петрівці (05.09. та 12.08.1991 р., 28.09.1992 р.; 1999 р.) та ще у 10-11 місцезнаходженнях на пісках Мінського, Московського, Печерського, Подільського, Дарницького та Харківського районів міста,, на значних площах, у районах забудови. На сьогодні можна вважати, що ценхрус стійко закріпився на території м. Києва і є типовим епекофітом адвентивної флори КМА. Більше того, необхідно проводити моніторинг за подальшим його поширенням по антропогенним екотопам та малопорушеним місцезростанням на всій території дослідження з фіксуванням нових локалітетів, оскільки наявні всі передумови для більш агресивної поведінки

АДВЕНТИВНІ ВИДИ РОДИНИ РОАСЕАЕ З ГРУПИ ЗАЛІЗНИЧНИХ...

даного виду (здатність зростати у різних умовах: залізничні шляхи сполучення, рудеральні ділянки, парки, квітники, річкові та морські узбережжя, тощо; потужна насіннєва продуктивність, життєва витривалість, здатен швидко поширюватися як за допомогою насіння, так і вегетативно - обломлені вітром чи худобою стебла вкорінюються). Можна вважати, що в околицях Києва вид натуралізувався і знаходиться на стадії швидкої експансії. Таким чином, як зазначають дослідники, даний вид "може стати найбільш інтенсивним і неподдаючися контролю сорняком" [Мирза, 1991].

Ceratochloa carinata (Hook. & Arn.) Tutin

Syn. Bromus carinatus Hook. et Arn.

єукенофіт-С Col NAm північноамерикансько-європейський

Даний вид поширений у Північній Америці, а також культивується та заноситься на територію Європи. Також відмічався як новий занесений вид (ефемерофіт) на території Білорусії (перша знахідка у м. Вітебську, 1979 р., пізніше, 1984-1986 рр відомий з кількох пунктів країни), Калінінградській (сортувальна ділянка ж.-д. ст., занесений з зерном, ефемерофіт), Ленінградській та Московській областях, Удмуртії (вздовж залізничних шляхів сполучення та на бруківках вулиць) [Третьяков, 1988; Гуджинська, 1991; Ігнатов, Макаров, Чичев, 1990; Туганаев, Пузирев, 1988]. Вперше на території України знайдений С.Л. Мосякіним на околиці Києва поблизу Кільцевої дороги, 12.08.1987 р. і з часом неодноразово відмічався у різних частинах міста, про що повідомлялося у публікаціях [Мосякін, 1990; Мосякін, 1991b]. Даний адвентивний вид поширюється по трав'яних газонах разом з імпортованими сумішами насіння газонних трав, чим і пояснюється його спорадичне поширення в м. Києві. Також включений до групи "зернових мігрантів".

Cynodon dactylon (L.) Pers.

Syn. Capriola dactylon (L.) Kuntze

єукенофіт-В Col Pon космополіт

Поширений на півдні Степу, а у північні регіони України заноситься залізничними шляхами сполучення [Флора УРСР, 1936-1965]. Сучасний ареал охоплює тропічні, субтропічні та частково помірні зони обох півкуль, причому у ряді країн світу поширився антропохорно лише останнім часом [Флора ССР, 1934 - 1964]. Переносить засолення ґрунтів, витонтування, поступово витісняючи інші лучні рослини, а також здатен витримувати певне антропогенне навантаження та освоювати новостворені людиною екотопи. Вперше на території дослідження відмічений М.М. Бортняком у 1960 р. на залізничному полотні неподалік платформи "Лівий Берег" [Бортняк, 1962], поширюється, знайдено на пустырі біля залізниці у Фастові, Київі (на станції Київ-Московський утворював майже суцільні зарості [Бортняк, 1978], по вул. Електриків, Рибальський пів-в (КВ).

Digitaria pectiniformis (Henrard) Tzvelev

кенофіт Eph Med європейсько-середземноморсько-ірано-туранський

На території України зроста по піщаних місцях, галичниках, як бур'ян біля доріг. Відомі ізольовані місцезростання у різних пунктах країни (Ужгород, Львів,

Мелітополь, Феодосія, т.д.) [Флора УРСР, 1936-1965]. Для Києва вперше наведений О.С. Роговичем [Рогович, 1869] (що досить сумнівно), а пізніше - М.М. Бортняком за зборами В.С. Ткаченка від 18.VII 1958 р. з Пущі-Водиці, околиці м. Києва [Бортняк, 1981]. За нашими новішими даними, спорадично трапляється по залізницях: Дарниця, 24.08.1989 р., біля місць миття та санобробки товарних вагонів, між залізничними коліями та на полотні, напевно, периодично заноситься, а незроста постійно (Пуща - Водиця, Дарниця). За даними В.В. Протопопової кенофіт території України [Протопопова, 1991].

Echinochloa frumentacea Link

сукенофіт-С Eph S-EAs пантропічно-північноамериканський
Відмічався С.Л. Мосякіним [Mosyakin, 1996] на території дослідження. Нові знахідки не відомі. Віднесендо до групи "зернових емігрантів". На території України рідко вирощується даний вид на дослідних станціях, колекційних ділянках, тощо на півдні Степу та Закарпатті [Mosyakin, 1996].

Echinochloa microstachya (Wiegand) Rydb.

Syn. *E. muricata* (P. Beauv.) Fernald var. *microstachya* Wiegand
сукенофіт-С Col NAm північноамерикансько-європейський
Збирався С.Л. Мосякіним на залізничних станціях Київ-Петрівка та Дарниця, біля зернопереробних підприємств [Мосякін, 1996; Mosyakin, 1996]. Віднесендо до групи "зернових мігрантів".

Echinochloa oryzoides (Ard.) Fritsch

сукенофіт-С Eph S-EAs південноєвропейсько-середземноморсько-східноазіатський
Збирався С.Л. Мосякіним у різних місцях, але в одних умовах - зволожені пониженні уздовж залізничного полотна на вантажних станціях Київ-Товарний 20.09.89 р., Київ-Петрівка та Дарницькому залізничному комплексі 1990 р. [Мосякін, 1991b]. Небезпечний спеціалізований бур'ян рисових полів, зокрема на Далекому Сході, звідки був занесений з місцевими сортами рису на Кавказ, Середню Азію [Мосякін, 1991b]. Нові знахідки на території дослідження даного виду не відомі. Включений до групи "зернових мігрантів".

Echinochloa wiegandii (Fassett) McNeill & Dore

Syn. *E. microstachya* (Wiegand) Rydb. subsp. *wiegandii* (Fassett)
сукенофіт-С Eph NAm північноамерикансько-європейський
Збирався С.Л. Мосякіним на території м. Києва - залізничні станції Київ-Товарний та Дарниця [Mosyakin, 1996]. Нові знахідки на території дослідження даного виду не відомі. Включений до групи "зернових мігрантів".

Elymus sibiricus L.

сукенофіт-С EAs євро-сибірсько-східноазіатсько-північноамериканський
Лучно-лісовий вид широко поширений в Сибіру, Середній Азії, на Далекому Сході. По залізничним шляхам сполучення заноситься на північ та північний захід Європейської Росії. На території дослідження знайдений був на прикінці 90-х років - залізнична станція Київ-Товарний - С.Л. Мосякіним [Мосякін, 1996].

АДВЕНТИВНІ ВИДИ РОДИНИ РОАСЕАЕ З ГРУПИ ЗАЛІЗНИЧНИХ...

Eragrostis ciliaris (All.) Vign.-Lut. ex Janch.

еукенофіт-С Eph Med європейсько-середземноморсько-ірано-турансько-північноамериканський

Відмічався біля зернопереробних виробництв: елеватор 1, Подол, вул. Набережно-Хрещатинська, 04.09.1989 р., 17.10.1989 р., більше 50 рослин, зростало на залізничному полотні довженою 30 м, ще близько 10 пригнічених рослин знайдено біля зсипного бункера на території хлібозаводу на Подолі, вул. Межигірська, 17.10.89 р. [Мосякін, 1991]. Відмічався на ст. Протасів Яр 23.09.2000 р. На території України зрідка зустрічається на Керченському п-ві у Криму, на околицях м. Херсона [Прокудин та інші, 1977]. Включений до групи зернових мігрантів".

Eragrostis pectinacea (Michx.) Nees

Syn. *Poa pectinacea* Michx.
еукенофіт-С Еро NAm гемікосмополіт

Природній ареал даного виду охоплює майже всю Північну Америку та деякі регіони Південної Америки, де є, очевидно, занесеним натуралізованим видом. Як адвентивна рослина відома у Австралії та Західній Європі [Мосякін, Бортняк, 1994]. Вперше для території України приводиться М.М. Бортняком - Київ, за Дарницєю, у сосновому рідколісі на пісках, 23.08.1972 р. [Мосякін, Бортняк, 1994]. Пізніше відмічався на станції Київ-Московський 07.08.1976 р., 21.08.1984 р., Київ-Петрівка С.Л. Мосякіним у 1987, 1990 та 1991 роках, біля Центрального автовокзалу, у Дарниці, на Подолі (елеватори, комбікормовий завод), у м. Бориспіль [Мосякін, Бортняк, 1994], а також у 2000 р. на ст. Протасів Яр. Сподіваємося на нові збори на території КМА.

Hordeum jubatum L.

еукенофіт-С Col NAm космополіт

Виявлений С.Л. Мосякіним 26.07.1988 р. між шосе та залізничним насипом біля вул. Кіквідзе, характер місцевонаходження свідчить, що вид занесено шляхами сполучення, а не в результаті здичавіння [Мосякін, 1989a], також відмічався даний вид на залізничних станціях Київ-Дніпровський (багато 26.06.89 р.), Дарниця (50 рослин 17.07.89 р.), Київ-Товарний (15 рослин 15.06.89 р.), парк відстою вагонів біля ст. Київ-Пасажирський (багато 28.08.89 р.), а також у 1999 р. Можливо скоро вид стане звичайною "залізничною" рослиною, цьому сприя легкість рознесення вітром фрагментів колосу [Мосякін, 1991b]. Заден заселяти різноманітні субтрати: пісок, гравій, участки залиті мазутом. За межами залізниць у місцях недавнього занесення на території Середньої Росії зустрічається по вулицях, на пустыщах, будмайданчиках, серед газонних трав, але великих популяцій не утворює. Чисельність виду змінюється по роках, збільшується у більш посушливі роки. На території дослідження відмічені випадки культивування виду та збори на букети, що сприяє подальшому поширенню рослин. Вид поширений у Північній Америці та на Далекому Сході. В Україні відомий з Одесської, Донецької та Кримської областей [Щевелев, 1976; Мосякін, 1991; Тохтар, Петрик, 1993]. На території Калінінградської області "явно являється заносним, а не одичавшим из культуры, так как найден в местах, связанных с транспортировкой зерна и другой продукции", між тим на території Литви даний вид дичавіє [Гуджинскас, 1991; Лякавичос, Гуджинскас, Мотекайтеле, 1989]. На території Ульянівської області відмічается як "наиболее

агресивный из адвентивных видов, проникших к нам в последнее время" [Раков, 1989]. Вид поширеній у Сибіру, на Далекому Сході, в Середній Азії, Середньому Поволжі, Куйбишівській (поширюється вздовж залізничних та шосейних доріг) та Магаданській областях (найбільш поширеній майже по території всього регіону, окрім крайніх арктичних районів). Чуваші (активно поширився у 1970-1980-х роках по дорогах, пустырях), Хабаровському краї (входить до групи видів, які проявляють найбільшу активність поширення), а у складі рударальної рослинності Нижнього Амуру зайняв вільну нішу – незаселені узбіччя доріг [Папченков, Дмитриев, 1989; Хохряков, 1989; Небайкин, 1989; Матвеев, Устинова, 1989; Шага, 1989; Нерогова, 1989]. Можна сподіватися на подальше поширення, оскільки дає велику кількість насіння, яке поширюється вітром також як занесений (виявлений у місцях транспортування зерна та іншої продукції) відмічався у багатьох країнах [Нечаев, 1974]. Активно розширює свій вторинний ареал.

***Hordeum leporinum* Link**

Syn. *H. murinum* s. l.

єуконофіт-А Eph Med космополіт

Hordeum leporinum Link і *H. murinum* L. дуже близкі за своїми морфологічними ознаками, пов'язані один з одним перехідними формами. М.М Цвельов вважає їх підвидами одного виду (*H. murinum* s. l.). Звичайно на півні Степу, зрідка у злаково-лучному степу [Цвельев, 1976]. Місцевонаходження на території дослідження прив'язані до залізниць. З початку XX століття відмічався на залізничній станції Київ-Товарний О.С. Лопачевським, за словами якого у 1913 р. рослина поширилася по всьому місту і околицях, але у 30-х роках вона остаточно зникла, можливо після холодного літа 1933 р. Певний час вважалася зниклою з території дослідження [Котов, 1979]. Але знову відмічався М.М. Бортняком "біля залізниці, між платформами "ДВРЗ" і "Депо" (за Дарницєю)" [Бортняк, 1962], а також у 1989 р. неодноразово знаходив уздовж залізниць С.Л. Мосякін у Києві [Мосякін, 1991b].

***Hordeum murinum* L.**

єуконофіт-А Col Med космополіт

На початку ХХ століття приводиться Ю.М. Семенкевичем: "в окол. Київа є її досить уздовж ґрунтових та залізничних доріг, біля саперного лагерю (8.V. 18.V. та 1.VI. 1916). Поодинокі примірники я зустрічав, також, у Корчеватому (Китаєв) біля вузькоколійної залізниці... На пустирю біля Ветерин. Інст. (кол. Жіночі курси) 24.VI. (7.VII). 1920" [Семенкевич, 1926]. П.Ф. Оксіюк збирав даний вид у Києві - "Святославська вул. 1920 !! - Київ, на залізниці коло товарної станції. 9.VII. 1923 !!" [Оксіюк, 1924]. М.М. Бортняк збирав на ст. Київ-Московський, відмічаночи, що "протягом кількох десятків років зростає" колонією на невеликих ізольованих від основного ареалу ділянках, не поширюючись і не зникаючи, іноді заноситься з південних районів України [Бортняк, 1976]. В останні роки відмічався на території КМА (С.Л. Мосякін, 1989 р., 1999 р. неодноразово знаходив на залізницях м. Києва [Мосякін, 1991b]). Разом з зерном занесений до Калінінградської обл. [Гуджинська, 1991].

***Panicum capillare* L.**

єуконофіт-С Еро NAm космополіт

Неодноразово приводився С.Л. Мосякіним для території Києва,

АДВЕНТИВНІ ВИДИ РОДИНИ РОАСЕАЕ З ГРУПИ ЗАЛІЗНИЧНИХ...

місцезнаходження прив'язані до залізниць (1989-1990 рр. Дарницький залізничний комплекс, залізничні станції Київ-Товарний та Петрівка з 1987 р.), зернопереробних виробництв, також відмічався у Дніпровській зоні (KW) [Мосякін, 1988b; Мосякін, 1991b ; Mosyakin, 1996]. Скоріше за все цей північноамериканський вид належить до групи "зернових мігрантів". Як занесена рослина зустрічається у лісостепових та західних лісових районах України (Харківська, Черкаська, Львівська обл.), а також з 70-х років широко поширяється на північ вздовж залізничних шляхів сполучення в європейській частині Росії, на Далекому Сході [Бурда, Тохтарь, 1998; Игнатов, Макаров, Чичев, 1990]. Північноамериканський вид, який як занесений поширюється у Європі, де на сьогодні зустрічається в натуралізованому виді [Clayton, 1980; цит. за Гуджинскас, 1991]. Відомий також з Калінінградської обл. (заноситься з зерном, проявляє здатність до розмноження насінням), Московської області (знайдений на залізниці), Литви, Білорусі та Польщі [Бочкин, 1989; Монтекайтите, 1985; Лякавичюс, Гуджинскас, Мотекайтеле, 1989; Вынаев, Третьяков, 1979; Rostanski, Sowa, 1986-1987; цит. за Гуджинскас, 1991].

Puccinellia distans (Jacq.) Parl.

Syn. Glyceria distans Wahl.

Дуже поліморфний євразійський галофільний вид, який широко поширений на території України. Зокрема досить звичайна рослина південної та південно-східної частини країни. На півночі та заході України зараз пошириений спорадично [Мосякін С.Л., 1992a]. Точно визначити природу *P. distans* на території КМА складно. Даний вид відмічався В.В. Монтрезором лише в одному місці кол. Київського округу - на солончаках у с. Павловка Кобеляцького повіту [Монтрезор, 1886-1891], а також Р.Е. Траутфеттером наводився для Києва [Флора УРСР, 1936-1965], що досить ймовірно, оскілики природніми місцезростаннями виду є прирічкові піски та береги водойм [Прокудин та інші, 1977]. Але вже на початку ХХ століття збирався неодноразово в нових для нього антропогенних екотопах - вздовж залізничних шляхів сполучення (О.С. Лазаренко) та на великих залізничних станціях міста: Дарниця, Київ-Пасажирський [Флора УРСР, 1936-1965]. А на сьогодні трапляється досить часто. Таким чином, даний вид скоріше за все є апофітом даної території вивчення, для якого територія Київщина знаходиться на північній межі ареалу. За даними ж В.В. Туганаєва та О.М. Пузирьова вид має ірано-туранське походження [Туганаев, Пузырев, 1988]. Як занесений відмічався на території Московської обл. [Игнатов, Макаров, Чичев, 1990]. А у Західній Європі витісняє менш стійкі до засолення види вздовж автопіляхів [Kuhnberger, Mahn, 1978; Ulmann, Heindl, 1989].

Puccinellia hauptiana V.Krecz.

еукенофіт-С Eph Sub- гемікосмополіт

Галофільний вид прирічкових пісків, широко поширений в Сибіру, на Уралі, Далекому Сході, Казахстані, на півночі Китаю, Японії, північно-західній частині Північної Америки тощо (Бубнова С.В., 1990; Цвелев Н.Н., 1976). В останній час відмічався переважно вздовж залізничних шляхів сполучення у багатьох областях Росії: Ленінградській, Тверській, Ярославській, Брянській, Іванівській, Тульській, Московській, Чувашії, Мордовії та Удмуртії [Игнатов, Макаров, Чичев, 1990; Туганаев, Пузырев, 1988; Цвелев, 1976, тощо]. Вперше для території України приводиться С.Л. Мосякіним і відмічався у місцезростаннях прив'язаних до залізниць (біля станцій Київ-Товарний, Київ-Московський, Дарниця) у кількох локалітетах у Києві та Київщині, зокрема, перша знахідка виду: "Київ, центральний

freight depot, along залізниці. 29.06.90 р.” (Мосякін С.Л., 1992а). Можна сподіватися на нові знахідки перш за все вздовж засолених субстратів шляхів сполучення.

Puccinellia poecilantha (K. Koch) Grossh.

єуконофіт-С Eph CAs європейсько-ірано-туранський

Puccinellia poecilanta належить до секції *Xeratropis* (Krecz.) Bor [Цвелев Н.Н., 1976]. Цей вид поширений на Кавказі, Західному Казахстані, Західному Туркменістані, Ірані [Цвелев Н.Н., 1976]. С.Л. Мосякін знайшов дану рослину як випадково занесену 21.07.90 р. на території залізничної станції Київ-Петрівка (вздовж залізничної колії, невеличка колонія рослин). Це новий для флори України вид (Мосякін С.Л., 1992а).

Puccinellia tenuissima Litv. ex V.Krecz.

єуконофіт-С Eph Stp європейсько-ірано-туранський

Даний галофільний вид поширений у Казахстані, на півдні Сибіру, в нижній течії Волги та на південному Уралі (Бубнова С.В., 1990; Пробатова Н.С., 1985; Цвелев Н.Н., 1976). На території України відомий лише як випадково занесений з одного локалітету у м. Києві: “на території залізничної станції Київ-Петрівка, 2 turfs, 27.06.90 р.” [Мосякін С.Л., 1992а].

Київська агломерація має розвинену сітку залізниць, що була досліджена нами на всіх напрямках. Наши обстеження та аналіз літературних даних показали, що найбільша кількість адвентивних рослин зосереджена на територіях великих вантажних станцій (транзитних, сортувальних і терміналів). Основними місцезнаходженнями занесених рослин останнього часу виявилися залізничні станції Київ-Петрівка та Дарницький вагоноремонтний комплекс. Багато із знайдених на залізничних шляхах видів не були здатні до натурализації і відмічалися 1-2 сезони, або ж з'являлися через певний проміжок часу в результаті повторного занесення. Деякі дослідники, відмічаючи періодичний характер появи окремих ефемерофітів, називають їх "пульсуючими видами". До їх складу на території КМА досить часто входять степові та кримські рослини.

Яворська О.Г. Адвентивные растения рода POACEAE из группы железнодорожных растений территории Киевской городской агломерации.

Приводится информация о росте на территории Киевской городской агломерации (КГА) 27 адвентивных видов семейства Poaceae из группы железнодорожных растений. Указывается время заноса неаборигенных растений, местонахождение и характер распространения на территории КГА, степень натурализации и первичные ареалы, для подавляющего большинства видов также указаны сведения относительно их современного распространения на территории Украины, для некоторых и местонахождение в пределах вторичного ареала.

Ключевые слова: адвентивные виды семейства Poaceae, Киевская городская агломерация

Yavorska O.G. Advent types of the POACEAE family (the rail way plants group) on territory of Kiev city agglomeration.

Information about growth on territory of Kiev city agglomeration (KCA) 27 advent species of the Poaceae family (the group of railway plants) is given. Time of skidding of neoborigines plants is specified, location and character of spreading on the KCA territory, extent of naturalization and primary natural areas, information about modern spreading species on territory of Ukraine and location in limits of the secondary natural area is given.

Keywords: advent species of the Poaceae family, Kiev city agglomeration